

Da præstegården var kraftcentrum

Gennemarbejdet værk fortæller præstegårdenes historie og betydning i lokalsamfundet

[Thomas Reinholdt Rasmussen](#)

JENS RASMUSSEN

PRÆSTE GÅRDEN

i lokalsamfundet

Dagligliv og kulturarv

bog

5 stjerner

Den protestantiske præstegård har stor kulturel betydning. Den blev grundlagt i Martin Luthers egen husholdning, hvor præsten med sin familie var arketyper på den protestantiske familie. Præsten Johannes Bugenhagen (1485-1558) beboede som præst ved bykirken i Wittenberg den første egentlige protestantiske præstegård, som først ophørte som fungerende præstegård i 1990'erne.

Præstegården som institution blev formet gennem århundreder og havde sin storhedstid i 1800-tallet. Her møder vi for eksempel også fortællingen om Nøddebo Præstegård med al romantik og drømme. Præstegården var den bærende institution i sognet sammen med kirken og skolen, og det var i præstegården, at utallige administrative og forsorgsmæssige forhold blev behandlet. Samtidig var det præstens teologiske arbejdsrum. Her blev forberedt taler og prædikener. Her blev undervist konfirmander. Her udformedes teologien, der skulle leve i det lokalsamfund, som præsten var en del af.

Præstegården var og er også et arbejdssted. Den giver en ramme for præstens embede. Mange steder i vore dage er det ofte det sidste offentlige hus tilbage i sognet eller på egnen, og ofte også det sidste kulturelle sted, hvor der kan holdes foredragsaftener, borgermøder og lignende. Præstegården havde sin nedgangstid i 1900-tallet og særligt efter 1950, men synes nu, hvis folkekirken er opmærksom på det, at have en ny storhedstid foran sig.

Præsten Jens Rasmussen, der ligeledes er ph.d. i kirkehistorie og tidligere redaktør af Kirkehistoriske Samlinger, har i en række bøger redegjort for særligt 1800-tallets teologi- og kirkehistorie og også forholdet mellem kirke og stat. I dette flotte værk, "Præstegården i lokalsamfundet", udfoldes præstegårdens dagligliv og kulturarv og den udvikling, præstegården har været en del af de seneste 200 år. Rasmussen centrerer sin undersøgelse om Fyn for bedre at skabe kontinuitet og helhed i undersøgelsen, men fortællingen har mange fællestræk over hele landet.

Allerede i tidlig tid kunne man ikke helt afklare ejerforholdene til præstegårdene. Ved Grundloven i 1849 måtte dette afklares. Indtil da skulle præstegården indløses af efterfølgeren og fungerer vel derfor næsten som en slags pensionsordning, også til den eventuelle efterladte familie. Præstens væsentligste indtægter var avling og præstetidende. Det sidste blev afskaffet ved lønningsloven omkring Første Verdenskrig, og jordlovene i samme tidsrum gjorde en ende på den egentlige landbrugsdrift. Kirke og stat blev derved reelt knyttet tættere sammen, da kirken mistede sit eget egentlige økonomiske grundlag. Og præstegården mistede sin centrale betydning i lokalsamfundets arbejdsfællesskab. Betydningen blev dog opretholdt gennem vækkelserne og de folkelige møder, som præstegården lagde rum til. Derved fik præstegården i mellemkrigstiden og frem en mere oplysende og teologisk mening.

Derved bliver præstegården også et teologisk sted. Det er et sted, hvor der drives teologi midt i verden. Bogen bliver ved gennemgangen af denne periode næsten til en teologihistorie med navne som K.E. Løgstrup (1905-1981), Regin Prenter (1907-1990), Knud Hansen (1898-1996), Kaj Thaning (1904-1994) og Anders Nørgaard (1879-1943).

Særligt er det forunderligt at betragte debatten mellem de sidstnævnte, hvor Hansen og Thaning står på, at et kristent fællesskab har sit udgangspunkt i ”et ægte folkeligt fællesskab i sognet”, mens Nørgaard peger på sakramenternes fællesskab. Tiden har måske mest været på Nørgaards side.

Det kan ikke undgås, at en fortælling om præstegården også er en fortælling om præsten. I 1800-tallet lå en præst i stand lige under det lokale grevskab. Efter Anden Verdenskrig var en ung præsts årsløn svarende til en faglært arbejder, og han havde en arbejdstid på 48 timer pr. uge. Samtidig er også gode anekdoter om både bispevisitatser og provstesyn, hvor selv små uvæsentlige ting kan have stor interesse. Bogen om præstegården skildrer denne væsentlige institutions nyere historie. Det gøres ved eksempler og flotte fotografier. Det er tydeligt, at præstegården har sin plads. Men særligt i den seneste generation er man begyndt at sælge præstegårdene fra igen. Spørgsmålet er, om det er betimeligt? Spørgsmålet er, om det ikke netop er nu, at præstegårdene skal bevise deres værd igen? Som et kulturelt kraftcenter i lokalsamfundet.

Bogen er godt fortalt og godt skrevet. Den er forsynet med gode fotografier og trykt i indbydende og god kvalitet. Men væsentligst er det en bog om en europæisk institution, der også i Danmark har sin betydning. Man skal bemærke bogens titel. Det handler om præstegården i lokalsamfundet. I det samliv, som præstegården har i det samfund, den er en del af. Det erfares bogen igennem.

Læs interview med Jens Rasmussen om bogen på
k.dk/kultur

Om værket

Jens Rasmussen: Præstegården i lokalsamfundet. 270 sider. 300 kroner. Aarhus Universitetsforlag.